

УДК: 37.013.79

ОСВІТНІ ІНСТИТУЦІЇ У КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Сагуйченко В.В., к. філос. н., доцент кафедри філософії освіти
Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Анотація. У статті розглядається проблема впливу освіти і культури на суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: суспільство, освіта, культура, сучасний вчитель.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми освіти безпосередньо пов'язане із самоактуалізацією особистості через певні освітні інституції. В глобалізованому суспільстві відмічається все зростаюче протиріччя між суспільними потребами у якісній освіті та її реальними показниками. Людина живе у соціумі з певними культурними традиціями. Вона є об'єктом філософських досліджень, відповідно проблема освіти людини сьогодні є соціально-філософською і її необхідно досліджувати у взаємозв'язку з розвитком сучасної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Класична філософія досліджує освіту в рамках етичного та естетичного. Проблеми норми, стандартів, освітнього ідеалу є у представників некласичної філософської думки, герменевтика тлумачить освіту в контексті змісту життєвого імперативу. Сучасні філософи, соціологи, педагоги досліджують освіту як процес, як результат, як технологію, як дидактику, як спосіб життя.

Мета роботи. Простежити взаємозв'язок між освітою та сучасною культурою та їх вплив на суб'єктів освітнього процесу.

Викладання основного матеріалу. Бути у наш час освіченим чи ні – це свідомий вибір кожної людини. До якого навчального закладу віддавати свою дитину, де удосконалювати свої знання, за якими технологіями, які стандарти є для нас привабливими і чому? – Всі ці нелегкі питання виникають у кожній особистості, що замислюється над сенсом життя. Проблема свободи, як і у філософії, як і у повсякденному нашому житті, так і

в педагогіці, належить до однієї з центральних. Про це йдеться у роботі М.Д. Култаєвої. Але в останні десятиліття, підкреслює автор, відбувається зловживання цим поняттям, внаслідок чого воно, втрачаючи свою життєву силу, перетворюється на ідеологему, а у найгіршому випадку – на фірмовий лейбл мислення, що намагається презентувати себе на ринку ідей як сучасне і антитоталітарне. Дослідник наголошує, що заклики до свободи, креативності, самоздійснення сьогодні покладені в основу педагогічної культури, але над їх змістом і концептуальними значеннями і умовами реалізації вже мало хто замислюється [1, с. 80].

Як же цією свободою користуються сучасні педагоги, колишні випускники педагогічних університетів? Більшість з них усвідомлюють антрополого-гуманістичний підхід до підготовки учнів. І повинні бути серед категорії самих освічених людей суспільства. Але сьогодні ми спостерігаємо катастрофічне погіршення освіти, незважаючи на певні успіхи і причиною такого погіршення можна пояснити загостренням взаємодії освіти з негативними факторами культурного і соціального середовища. А одним з шляхів усунення виникаючих суперечностей – формування культури особистості як нової стратегії оптимізації її взаємодії з різними середовищами свого існування, основи модернізації сучасної системи освіти.

Чому у своєму повсякденному житті ми не констатуємо покращення освіти учнів, студентів, сучасних вчителів, всього суспільства? Чи є це проблемою нашого суспільства чи стосується всього глобалізованого суспільства, навіть розвинутих країн світу? Чому наші навчальні заклади не входять до рейтингу кращих у світі?

Сьогодні освіту ми розглядаємо як глобальну, де існує дві цікаві моделі: Р. Хенві та Д. Боткіна. Ці два американських дослідника вважають важливим формування неупереджувального погляду на оточуючий світ, припускаючи реальне сприйняття світу із тяжким станом планети, крос-культурну грамотність, розуміння загальної глобальної динаміки, всебічне заохочування усвідомленого власного вибору. Можна погодитися із

загальним висновком Р.Хенві: освіта має допомогти кожній людині увійти до сучасного світу, а головне вписатися до системи взаємозв'язку на культурному, економічному, соціальному та інших рівнях сучасного життя [8]. Висновки мають продовження у роботах іншого дослідника – Д.Боткіна, який наголошує на необхідності термінового переходу від несвідомого пристосування до світу до активної та осмисленої соціалізації, до свідомого передбачення та особистісної причетності [7]. Їхні висновки можна об'єднати як активне співробітництво, діалог, взаєморозуміння, співчуття. Підходи американських дослідників поєднують загальнолюдський та локальний аспекти, філософський підхід і конкретні дії. Вони вважають головною місією сучасної освіти формування сприйняття світу як єдиного цілого, де благополуччя кожного знаходиться у прямій залежності від благополуччя інших. Всі інститути системи освіти головною своєю функцією вважають створення оптимальних умов для адекватної адаптації особистості до певних соціокультурних реалій, що склалися у даному конкретному суспільстві. Зміст освіти залежить від уявлень, потреб, ідеалів, які існують у даному соціокультурному просторі. Цей зміст направлений на підтримку цих устоїв, створюючи при цьому певну абстрактну ілюстрацію представника суспільства. Актуальним стає принцип відбору та селекції інформації з накопиченого культурного пласту у відповідності з соціальними потребами. Сьогодні як ніколи інформатизація суспільства вимагає широкої професійної освітньої підготовки. Але в той же час не можна і надалі відкладати матеріали, що криються у накопичених великих здобутках традиційної культури. Тут і криється певний конфлікт між сучасним і традиційним, між Своїм та Іншим. Підходи та шляхи вирішення цього конфлікту намагаються вирішити різні структури суспільства як освітні інститути. Небайдужі до цього складного питання дошкільні навчальні заклади, школи, коледжі, вищі навчальні заклади, інститути післядипломної педагогічної освіти, позашкільні навчальні заклади, незалежно від форм власності. Зростає роль громадських організацій, яких турбує сучасний стан сучасної освіти. Важко

недооцінити і роль держави, її владних структур: адже тільки за останні рік-два у нормативно-правових документах звертається увага не тільки на освіту, але і підкреслюється роль виховання, в тому числі і сімейного виховання, перитональної педагогіки. Все це свідчить про зростання небайдужості до піднятого питання. Політика, політологія, медійна культура, безпека держави – це теж освітній простір [2, С.118; 5]. Сьогодні дуже гостро стають питання безпеки середовища спілкування у медійному просторі, соціальних мережах, що мають певну загрозу поглинання не тільки молоді у віртуальну реальність. Непрості ці питання сьогодні у полі зору нової науки – медіапедагогіки. Але є і інше питання: чому ж так важко залучити сучасну людину до естетичного, релігійного, взагалі до філософського сприйняття нашого цивілізаційного минулого? І так легко направити на задоволення всього того, що знаходиться у сфері швидкоплинних, часто хибних потреб, розваги, накопичення матеріальних благ? Глобалізація дає певні шанси, але має свої ризики. Глобалізаційні процеси дають великі можливості для певної позитивної динаміки у своєму розвитку, для покращення життя всіх без винятку. Але для здійснення цього необхідно звернутися до принципів рівності, справедливості, моральності як у стосунках між людьми, так і країнами світу. Але ринкові відносини, які сьогодні регулюють все у всіх сферах життя ставлять і нелегкі питання щодо вибору освітньої діяльності з урахуванням динаміки глобалізації, конкурентоспроможності та стандартів якості вітчизняної освіти, коли багатьох турбує важливе питання: а не зведеться все до єдиної філософії та єдиної культури тільки з додатком - світова. Приклади цього ми бачимо у сфері досліджень з питань точних наук, у сучасному мистецтві, особливо у кінематографі, музиці. Важливо підкреслити і інші процеси, що йдуть паралельно глобалізації, а саме: в освіті – у кожній країні є свій регіональний, варіативний компонент, на державному рівні розвиваються національні музеї, театри, консерваторії, підтримуються власні проекти у різних сферах науки та культури. Важливо навчитися сприймати глобалізацію як об'єктивний процес, де плідно існують

варіативність і діалог культур. Зовсім інше –глобалізація як уніфікація всього багатства культур і цивілізацій. Повна уніфікація здатна лише загубити творчий потенціал вітчизняної, європейської та загальнолюдської культури [3, С.34].

Наша цивілізація впливає на всіх без винятку, але найбільш болючий цей вплив на дітей, які отримують забагато інформації та чисто зовнішніх уявлень. Нівелюється спілкування, небагато імпульсів для розвитку уявлень, сили волі та інших важливих почуттів. Відчуженість, байдужість, ізольованість – ці якості все частіше проникають до освітніх закладів, де культуру замінюють її сурогати. За таких обставин повинна змінитися і роль вчителя, вихователя, яка дуже далека сьогодні від ролі учителя-тьютора, який допомагає здійснювати свій власний вибір щодо існування у світі, де важливо враховувати взаємозв'язок країн, народів, культур, запобігати поділенню сучасного світу на окремі ворожнечі групи, розщепленню людської свідомості і душі. І на практиці реалізувати антропологічний аспект освіти нашого реального світу: змістити акцент на людину, що підготовлена до життя у складних соціокультурних контекстах, коли не тільки накопичується інформація, але важливо підкреслити роль нових форм комунікації. Комунікація сьогодні сприймається як інструмент засвоєння, а не тільки пізнання світу, яким людина користується без спеціальної підготовки [4]. Важливо навчитися сприймати комунікацію як ключ до самоорганізації людини у світі [6], тим більше у наш час, коли за статистичними даними на одну годину формальної освіти приходиться шість годин неформальної освіти.

Висновки. Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти проводить дослідження комунікативних практик як одного з важливих сучасних аспектів становлення посткласичної освіти в рамках програми наукової проблеми області «Педагогічні стратегії розвитку інноваційної особистості», але подальшого дослідження потребує питання системного вивчення взаємовпливу освіти і культури, де освіта є соціальним

благом і передбачає певні зміни її як головного громадянського соціального інституту. Здійснення всіх наших мрій, наш життєвий успіх – все це пов'язане із освітою і культурою. Але сьогодні не кожен вміє здобувати та допомагати іншим обирати освіту своїм пріоритетом на здоровому підґрунті сучасної культури. І тут багато залежить від системної роботи всіх освітніх інститутів.

Література.

1. Култаєва М.Д. Філософсько-антропологічне обґрунтування культури свободи та його освітні імплікації (теоретичний досвід сучасної німецької філософської думки). / М.Д. Култаєва // Філософія освіти. — 2009. — № 1-2. — С.80-98.

2. Мусієнко І.І. Освітні стратегії формування національних інтересів у добу глобалізації / І.І. Мусієнко // Грані. – Дніпропетровськ: 2012. – № 9. – С. 117 – 121

3. Нечаев В.Я. Параметры глобализации и факторы Болонского процесса // Вест. Моск. ун –та, 2004.№4. С.27-34

4. Радіонова Н.В. Філософське спілкування у контексті проблем удосконалення освіти / Н.В. Радіонова //Философские проблемы гуманитаризации высшего образования. – Сумы; Бердянск, 2002. – С.112-114.

5. Саррацин, Т. Германия: самоликвидация: пер. с нем./Тило Саррацин. – М.: Рид Групп, 2012. – 400 с.(Political animal. «Политическое животное).

6. Ярославцева Е И. Сеть свободы человека //Многомерный образ человека: на пути к созданию единой науки о человеке. – М.: Прогресс-традиция, 2006. – С. 168-193.

7. Davis, S., & Botkin, J. The monster under the bed. New York, NY: Simon & Schuster,1995.

8. Hanvey R. An Attainable Global Perspective. NY. Global Perspectives in Education, Inc., 1982. С. 114-124

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ИНСТИТУЦИИ В КОММУНИКАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ

Сагуйченко В.В.

Аннотация. В статье рассматривается проблема влияния образования и культуры на субъектов образовательного процесса.

Ключевые слова: общество, образование, культура, современный учитель.

THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN COMMUNICATIONS SPACE FOR CONTEMPORARY CULTURE

Saguychenko V.V.

Abstract. In the article consider problem of effect of education and culture on the subjects of the educational process.

Keywords: society, education, culture, the modern teacher.